

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра бухгалтерського обліку і аудиту**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан економічного факультету

_____ А.Д. Діброва
14. 06. 2016р.

“РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри бухгалтерського обліку і
аудиту

Протокол № 8 від 02. 06. 2016
_____ Є.В.Калюга

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

з дисципліни «ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК»

для підготовки фахівців галузі знань 0305 Економіка та підприємництво
напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит»,

ОКР «Бакалавр»

Київ - 2016

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку і аудиту

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан економічного факультету

_____ А.Д. Діброва
14. 06. 2016.

“РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри бухгалтерського обліку і
аудиту

Протокол № 8 від 02. 06.2016 р
_____ Є.В.Калюга
.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Фінансовий облік

(назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки _____ **6.030508 “Фінанси і кредит”** _____
(шифр і назва спеціальності)

Спеціалізація _____
(назва спеціалізації)

факультет _____ **економічний** _____
(назва факультету)

Розробники: к.е.н., доцент Тивончук С.В.

Київ – 2016 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Фінансовий облік

(назва)

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітньо-кваліфікаційний рівень	Бакалавр	
Напрямок підготовки	8.030509 «Облік і аудит»	
Спеціальність		
Спеціалізація		
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов’язкова	
Загальна кількість годин: денна /ст		
Заочна		
Кількість кредитів ECTS		
Кількість змістових модулів		
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)		
Форма контролю: денна	Іспит	
заочна	Іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	4	5
Семестр	8	10
Лекційні заняття		
Практичні, семінарські заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна робота		
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих годин для денної форми навчання ст: аудиторних самостійної роботи студента –		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є засвоєння знань з теорії і практики ведення фінансового обліку на підприємствах різних форм власності.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Фінансовий облік I, II» є вивчення методів і організації ведення на підприємстві фінансового обліку активів, капіталу і зобов'язань з використанням прогресивних форм і національних стандартів.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

Облік фінансових інвестицій												
Облік дебіторської заборгованості												
Облік довгострокових і поточних зобов'язань												
Облік праці та її оплати праці												
Разом за змістовим модулем												
Облік запасів												
Облік матеріальних і нематеріальних необоротних активів												
Облік власного капіталу та забезпечення наступних витрат і платежів.												
Облік доходів, витрат і фінансових результатів												
Разом за змістовим модулем												
Усього годин												
Курсовий проект (робота) з _____ (якщо є в робочому навчальному плані)												
Усього годин												

-

- 4. Теми семінарських занять

-

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

-

-

- 5. Теми практичних занять

-

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Завдання і принципи організації бухгалтерського обліку	1
1	Облік грошових коштів	2

2	Облік фінансових інвестицій	2
3	Облік дебіторської заборгованості	1
4	Облік довгострокових і поточних зобов'язань	1
5	Облік праці та її оплати праці	1
6	Облік запасів	2
7	Облік матеріальних і нематеріальних необоротних активів	2
8	Облік власного капіталу та забезпечення наступних витрат і платежів.	2
9	Облік доходів, витрат і фінансових результатів	1

- 6. Теми лабораторних занять

-

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

-

- 8. Самостійна робота під керівництвом НПП

-

№ з/п	Назва теми	Кількість годин

-

7.Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Суть та загальна характеристика фінансового обліку
2. Визнання, оцінка та класифікація необоротних активів
3. Облік наявності, надходження, вибуття та інвентаризації основних засобів
4. Облік амортизації та витрат на ремонт основних засобів
5. Облік орендних операцій.
6. Облік довгострокових біологічних активів
7. Облік капітальних інвестицій
8. Облік нематеріальних активів
9. Критерії визнання і методи оцінки запасів
10. Облік виробничих запасів
11. Облік оборотних малоцінних і швидкозношуваних предметів
12. Облік виробництва
 - 12.1. Облік витрат і виходу продукції рослинництва
 - 12.2. Облік витрат і виходу продукції тваринництва
 - 12.3. Облік витрат і виходу продукції промислових виробництв
 - 12.4. Облік допоміжних виробництв
13. Облік браку у виробництві та напівфабрикатів власного виробництва
14. Облік готової продукції та сільськогосподарської продукції
15. Облік поточних біологічних активів
16. Інвентаризація запасів
17. Облік готівкових операцій
18. Облік операцій на поточному рахунку в банку
19. Облік операцій в іноземній валюті
20. Облік інших коштів
21. Облік поточних фінансових інвестицій
22. Облік довгострокових фінансових інвестицій
23. Облік довгострокової дебіторської заборгованості
24. Облік розрахунків з покупцями та замовниками
25. Облік розрахунків з векселями одержаними
26. Облік витрат майбутніх періодів
27. Облік розрахунків з іншими дебіторами
28. Визначення власного капіталу
29. Облік зареєстрованого (пайового), вилученого і неоплаченого капіталу
30. Облік капіталу у дооцінках
31. Облік додаткового і резервного капіталу
32. Облік нерозподілених прибутків (непокритих збитків)
33. Облік забезпечення майбутніх витрат і платежів
34. Облік цільового фінансування і цільових надходжень
35. Облік кредитів банків
36. Облік довгострокових зобов'язань з оренди та інших довгострокових зобов'язань
37. Облік довгострокових фінансових зобов'язань за облігаціями

38. Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками
39. Облік зобов'язань, забезпечених довгостроковими і короткостроковими векселями виданими
40. Облік розрахунків по податках і платежах
41. Облік розрахунків по страхуванню
42. Облік розрахунків з учасниками
43. Облік інших поточних зобов'язань
44. Облік розрахунків за виплатами працівникам
45. Облік доходів майбутніх періодів
46. Загальні принципи обліку доходів, витрат і фінансових результатів
47. Облік доходів і фінансових результатів від операційної діяльності
48. Облік доходів і фінансових результатів від фінансових операцій
49. Облік доходів і фінансових результатів від іншої діяльності
50. Облік собівартості реалізації і загальновиробничих витрат
51. Облік адміністративних витрат і витрат на збут та інших витрат операційної діяльності
52. Облік фінансових витрат і втрат від участі в капіталі
53. Облік інших витрат
54. Облік податку на прибуток
55. Облік на позабалансових рахунках

Задачі на перевірку усвідомленого навчального матеріалу видаються студентам по наскрізній задачі з організації бухгалтерського фінансового обліку підприємства, що спеціалізуються на виробництві сільськогосподарської продукції

Задача 1

Сформулювати зміст господарських операцій і вказати первинні документи на основі наведеної кореспонденції:

1. Д-т 311	К-т 361	6. Д-т 661	К-т 662
2. Д-т 311	К-т 501	7. Д-т 661	К-т 641
3. Д-т 311	К-т 301	8. Д-т 661	К-т 651
4. Д-т 311	К-т 377	9. Д-т 661	К-т 652
5. Д-т 311	К-т 631	10. Д-т 661	К-т 301

Задача 2

Сформулювати зміст господарських операцій і вказати первинні документи на основі наведеної кореспонденції:

1. Д-т 31	К-т 14	6. Д-т 30	К-т 70
2. Д-т 30	К-т 34	7. Д-т 201	К-т 63
3. Д-т 30	К-т 372	8. Д-т 64	К-т 63
4. Д-т 377	К-т 30	9. Д-т 31	К-т 741
5. Д-т 30	К-т 41	10. Д-т 35	К-т 31

Задача 3

Сформулювати зміст господарських операцій і вказати первинні документи на основі наведеної кореспонденції:

1. Д-т 23	К-т 66	6. Д-т 652	К-т 66
2. Д-т 23	К-т 651	7. Д-т 70	К-т 64
3. Д-т 23	К-т 652	8. Д-т 98	К-т 64
4. Д-т 23	К-т 653	9. Д-т 17	К-т 64
5. Д-т 23	К-т 203	10. Д-т 98	К-т 54

Задача 4

Сформулювати зміст господарських операцій і вказати первинні документи на основі наведеної кореспонденції:

1. Д-т 41	К-т 30	6. Д-т 313	К-т 311
2. Д-т 372	К-т 30	7. Д-т 39	К-т 311
3. Д-т 67	К-т 30	8. Д-т 91	К-т 66
4. Д-т 662	К-т 30	9. Д-т 91	К-т 22
5. Д-т 68	К-т 30	10. Д-т 15	К-т 50

Задача 5

Сформулювати зміст господарських операцій і вказати первинні документи на основі наведеної кореспонденції:

1. Д-т 203	К-т 631	6. Д-т 701	К-т 641
2. Д-т 21	К-т 23	7. Д-т 901	К-т 27
3. Д-т 23	К-т 631	8. Д-т 23	К-т 201
4. Д-т 641	К-т 311	9. Д-т 23	К-т 651
5. Д-т 641	К-т 631	10. Д-т 23	К-т 652

Задача 6

Сформулювати зміст господарських операцій і вказати первинні документи на основі наведеної кореспонденції:

1. Д-т 35	К-т 36	6. Д-т 38	К-т 36
2. Д-т 31	К-т 73	7. Д-т 281	К-т 631
3. Д-т 971	К-т 35	8. Д-т 231	К-т 208
4. Д-т 975	К-т 14	9. Д-т 21	К-т 21
5. Д-т 944	К-т 38	10. Д-т 25	К-т 23

Задача 7

Сформулювати зміст господарських операцій і вказати первинні документи на основі наведеної кореспонденції:

1. Д-т 312	К-т 714	6. Д-т 971	К-т 35
2. Д-т 945	К-т 502	7. Д-т 741	К-т 793
3. Д-т 334	К-т 311	8. Д-т 793	К-т 971

4. Д-т 312 К-т 334
5. Д-т 311 К-т 741

9. Д-т 975 К-т 14
10. Д-т 14 К-т 74

Задача 8

Сформулювати зміст господарських операцій і вказати первинні документи на основі наведеної кореспонденції:

1. Д-т 201 К-т 746
2. Д-т 946 К-т 28
3. Д-т 99 К-т 21
4. Д-т 209 К-т 75
5. Д-т 947 К-т 22

6. Д-т 375 К-т 716
7. Д-т 716 К-т 641
8. Д-т 66 К-т 375
9. Д-т 13 К-т 10
10. Д-т 976 К-т 10

Задача 9

Сформулювати зміст господарських операцій і вказати первинні документи на основі наведеної кореспонденції:

1. Д-т 641 К-т 372
2. Д-т 311 К-т 641
3. Д-т 22 К-т 372
4. Д-т 91 К-т 372
5. Д-т 21 К-т 71

6. Д-т 20 К-т 20
7. Д-т 92 К-т 22
8. Д-т 90 К-т 28
9. Д-т 281 К-т 285
10. Д-т 27 К-т 23

Задача 10

Сформулювати зміст господарських операцій і вказати первинні документи на основі наведеної кореспонденції:

1. Д-т 283 К-т 281
2. Д-т 208 К-т 68
3. Д-т 23 К-т 22
4. Д-т 312 К-т 714
5. Д-т 945 К-т 632

6. Д-т 143 К-т 31
7. Д-т 373 К-т 732
8. Д-т 31 К-т 373
9. Д-т 143 К-т 733
10. Д-т 95 К-т 143

Задача 11

Сформулювати зміст господарських операцій і вказати первинні документи на основі наведеної кореспонденції:

1. Д-т 36 К-т 70
2. Д-т 70 К-т 641
3. Д-т 34 К-т 70
4. Д-т 34 К-т 36
5. Д-т 31 К-т 34

6. Д-т 373 К-т 732
7. Д-т 732 К-т 641
8. Д-т 31 К-т 373
9. Д-т 371 К-т 31
10. Д-т 374 К-т 63

Задача 12

Сформулювати зміст господарських операцій і вказати первинні документи на основі наведеної кореспонденції:

1. Д-т 63	К-т 371	6. Д-т 944	К-т 38
2. Д-т 63	К-т 311	7. Д-т 38	К-т 36
3. Д-т 63	К-т 312	8. Д-т 36	К-т 716
4. Д-т 63	К-т 313	9. Д-т 31	К-т 36
5. Д-т 313	К-т 311	10. Д-т 681	К-т 36

Задача 13

Дані про рух запасів підприємства «Агат» такі:

Показник	Кількість, од.	Собівартість, грн.
Залишок на початок періоду	4000	6
Придбання за звітний період	6000	8
Видаток за звітний період	5000	?

Потрібно:

визначити собівартість запасів, що вибули, використовуючи методи:

1) ФІФО,

2) Середньозваженої собівартості;

скласти відповідні бухгалтерські записи.

Задача 14

Підприємство «Мегаполіс» має наступну інформацію про запаси, надходження їх і видаток за листопад 2000 року:

Показник	Кількість, од.	Ціна, грн.	Сума, грн.
Залишок на 1 листопада	200	4	800
Придбано:			
10 листопада	500	4,50	2250
20 листопада	400	4,75	1900
30 листопада	300	5,00	1500
Вибуло:			
15 листопада	500		
25 листопада	400		

Необхідно:

визначити собівартість вибулих за листопад запасів на кінець листопада, використовуючи методи:

- 1) ФІФО;
 - 2) Середньозваженої собівартості;
- скласти відповідні бухгалтерські записи.

Задача 15

Інформація про рух товарів підприємства «Гранд» за місяць наступні:

Показник	За собівартістю	За ціною реалізації
Товари на початок місяця	28 000	43 000
Придбані товари протягом місяця	122 000	157 000
Товари, які є у наявності для продажу	?	?
Чистий продаж	?	140 000
запаси на кінець місяця	?	?

Необхідно:

визначити собівартість товарів на кінець місяця та реалізованих протягом місяця, застосовуючи метод ціни продажу;
скласти відповідні бухгалтерські записи.

Задача 16

На 20.06.2000 р. підприємство має залишки по субрахунках:

- * 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті» - 25 400 (1 000 \$ США за курсом НБУ 25,4 грн.);
- * 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками» - 15 240 (600 \$ США за курсом НБУ 25,4 грн.);

30.06.2000 р. курс НБУ змінився і дорівнює 25,45 грн. за 1 долар США.

Необхідно відобразити залишки коштів на субрахунках 312 та 362 за поточним курсом НБУ на дату складання поточної звітності.

Задача 17

Підприємству необхідно придбати валюту для розрахунків з іноземним постачальником - 2000 доларів США. Для цього підприємство перерахувало банку 11 200 грн. Курс НБУ на дату перерахування становить 5,4 грн. за 1 долар США. Комісійна винагорода банку та біржі - 25 грн. Курс НБУ на дату зарахування валюти становить 5,4 грн., ринковий курс купівлі валюти - 5,45 грн.

Необхідно відобразити дані події в бухгалтерському обліку.

Задача 18

15 липня 2000 року підприємство «Дан» купило 3000 акцій підприємства «Обрій». Ціна придбання, включаючи брокерські гонорари та інші витрати, склала 4 200. Номінальна вартість акції - 1,2 грн.

15 грудня 2000 року отримані дивіденди у розмірі 30 % від номінальної вартості акцій.

30 грудня 2000 року продано 2000 акцій підприємства «Обрій» по 2 грн. за акцію.

31 грудня 2000 року ринкова вартість акцій не змінилася і становила 2 грн.

Необхідно:

- ◆ скласти записи в бухгалтерському обліку підприємства «Дан», пов'язані з обліком короткострокових інвестицій за 2000 рік;
- ◆ визначити балансову вартість інвестицій на 31 грудня 2000 року.

Задача 19

10 січня 2000 року підприємство «Лагуна» придбало 15 000 простих акцій із 5000 випущених підприємством «Затока» як довгострокові інвестиції. Було сплачено по 2 грн. за акцію. У фінансових звітах за 2000 рік підприємство «Затока» показало чистий дохід у розмірі 20 000 грн. (інших змін у капіталі немає). 31 грудня 2000 року «Затока» оголосило і сплатило дивіденди по 0,5 грн. за акцію.

Необхідно:

- ◆ визначити метод обліку довгострокових інвестицій, яке має застосувати підприємство «Лагуна»;
- ◆ навести бухгалтерські проводки підприємства «Лагуна», пов'язані з обліком довгострокових інвестицій за 2000 рік;
- ◆ визначити балансову вартість довгострокових інвестицій на 31.12.2000 р.

Задача 20

15 грудня 1999 року підприємство А придбало як довгострокові інвестиції 15 облігацій підприємства В номінальною вартістю 15000 грн. за 18000 грн. Облігації мають установлену ставку процентів 6%, які будуть сплачуватися кожного року 31 грудня. Облігації мають бути погашені через 6 років 31 грудня 2005 року.

Необхідно:

- ◆ зробити розрахунок амортизації премії облігацій до моменту їх погашення;
- ◆ визначити балансову вартість на 31 грудня 2002 року;
- ◆ скласти записи, пов'язані з обліком облігацій за 2000 рік.

Задача 21

01.09.2000р. підприємство А видало вексель номінальною вартістю 30 тис. грн. під 20% річних. Вексель підлягає погашенню 28.02.2001 р.

Необхідно:

Скласти всі бухгалтерські записи, пов'язані з векселем, за період від 01.09.2000 р. до 28.02.2001р.

Задача 22

Скласти кореспонденцію рахунків по господарських операціях:

1. Одержано товар від заводу-виробника (купівельна вартість).
2. Понесено витрати по доставці товарів:
 - на заробітну плату експедитору, що супроводжує товар;
 - на страхування товару;
3. Відображено суму податкового кредиту;
4. Нараховано торгівельну націнку на товар;
5. Відображення нестачі, псування, бою товарів, виявлених при оприбуткуванні:
 - з вини постачальників (на купівельну вартість);
 - у межах природних втрат (на купівельну вартість);
 - з вини матеріально-відповідальних осіб, що доставляють товари (на купівельну вартість);

Задача 23

Вказати кореспонденцію рахунків та первинні документи на підставі наведених господарських операцій:

1. Оприбуткована озима пшениця від врожаю поточного року.
2. Списано (сторно) «мертві» відходи та усушку продукції поточного року.
3. Оприбутковано молоко за планово-обліковими цінами.
4. Оприбутковано приплід ВРХ.
5. Оприбутковано приріст живої маси.
6. Оприбутковано картоплю від врожаю поточного року.
7. Оприбутковано лишки озимої пшениці при інвентаризації від урожаю минулого року.
8. Оприбутковано корми в стогах, скиртах, силосних ямах.
9. Оприбутковано гній.

Задача 24

Вказати кореспонденцію рахунків та первинні документи на підставі наведених господарських операцій:

1. Нараховано оплату праці працівникам по вирощуванню цукрових буряків.
2. Нараховано оплату праці дояркам.
3. Нараховано оплату праці працівникам бухгалтерії господарства.
4. Утримано із заробітної плати:
 - ПДФО;
 - ЄСВ;
 - заборгованість підзвітних осіб.
5. Виплачена заробітна плата.
6. Депоновано невидані суми заробітної плати.
7. Виплачено депоновану заробітну плату.

8. Видано пшеницю в рахунок оплати праці.

Задача 25

Вказати кореспонденцію рахунків та первинні документи на підставі наведених господарських операцій:

1. Надійшли мінеральні добрива від постачальників.
2. Відображено суму ПДВ при покупці добрив.
3. Оплачено заборгованість постачальникам.
4. Передано мінеральні добрива з центрального складу на склад виробничого підрозділу.
5. Внесено мінеральні добрива під урожай поточного року.
6. Виявлено нестачу мінеральних добрив на складі.
7. Встановлено винну особу і визначена сума, що підлягає відшкодуванню.
8. Відображена сума ПДВ.
9. Внесені кошти винною особою в касу підприємства.

Задача 26

Скласти кореспонденцію рахунків по господарських операціях:

Придбано бланки векселів:

- * вартість бланків;
- * на суму ПДВ;
- * оприбутковано бланки векселів;
- * відображені бланки векселів, як бланки суворої звітності.

Нараховано державне мито.

Оплачено за бланки векселів.

Оплачено державне мито.

Списано бланк векселя при його видачі.

Одержано ТМЦ від постачальника:

- * без ПДВ
- * на суму ПДВ

Видано простий вексель постачальнику.

- * сума векселя
- * відсотки за вексель

Оплачено вексель:

- * сума векселя
- * відсотки за вексель.

Задача 27

При реалізації товарів на суму 6500 грн. підприємство отримало безвідсотковий вексель на суму 7000 грн. строком погашення 60 днів. Відобразити дані події (отримання і погашення векселя) у бухгалтерському обліку.

Задача 28

Підприємством було реалізовано товарів на суму 10 000 грн. на умовах комерційного (товарного) кредиту. Від покупця було отримано вексель номінальною вартістю 10 000 грн. за ставкою відсотка 24% на рік із щомісячним нарахуванням і строком на 90 днів.

Необхідно: відобразити дані події в бухгалтерському обліку.

Задача 29

Підприємство отримало від покупця простий вексель на суму 6 000 грн. строком погашення 6 місяців під 5% річних. Через 3 місяці підприємство дисконтувало вексель у банку під 10% річних. Визначити суму, яку отримає підприємство від банку за вексель та відобразити дані події у бухгалтерському обліку.

Задача 30

Вказати кореспонденцію рахунків та первинні документи на підставі наведених господарських операцій:

Одержано з поточного рахунку в касу гроші для виплати заробітної плати.

Видано із каси заробітну плату.

Видано із каси гроші у підзвіт.

Оприбутковано МШП, придбані підзвітною особою:

* без ПДВ

* на суму ПДВ.

Списано з підзвітної особи витрати на відрядження і віднесено на загальновиробничі витрати.

Оприбутковано лишки грошей в касі, виявлені ревізією.

Списано за рахунок касира нестачу грошей в касі.

Здано гроші з каси на поточний рахунок.

Оплачено з поточного рахунку прибутковий податок.

Погашено довгострокову позику банку.

Тестові завдання

Питання 1. Хто несе відповідальність за організацію бухгалтерського обліку на підприємстві?

(у бланку відповідей подати одним словом)

	Питання 2. Підставою для відображення в бухгалтерському обліку господарських операцій є:
1	Інвентаризація
2	Первинні документи
3	Наказ керівника
4	Стандарти бухгалтерського обліку
5	Журнал – ордер

Питання 3. Яке слово пропущене в реченні?

Звіт касира є реєстром ... обліку	(у бланку відповідей подати одним словом)
-----------------------------------	---

75	Питання 4. Первинним документом на здачу готівки на поточний рахунок до відділення банку є:
1	Видатковий касовий ордер
2	Виписка з поточного рахунку
3	Заява на внесення готівки
4	Прибутковий касовий ордер
5	Грошовий чек

50	Питання 5. Ліміт готівки в касі встановлює:
1	Касир
2	Банк
3	Керівник підприємства
4	Головний бухгалтер

75	Питання 6. Реєстром синтетичного обліку по рахунку 30 “Каса” є:
1	Звіт касира
2	Виписка банку
3	Авансовий звіт
4	Журнал-ордер №1 і відомість №1
5	Акт інвентаризації

75	Питання 7. Підставою для відображення операцій на поточному рахунку є:
1	Виписка з поточного рахунку з прикладеними документами
2	Касова книга
3	Прибуткові ордери
4	Заява на переказ готівки

100	Питання 8. До бухгалтерських документів, що складаються за касовими операціями не належить:
1	Прибутковий касовий ордер
2	Журнал-ордер №1 і відомість №1
3	Платіжні відомості
4	Журнал-ордер №2 і відомість №2

100	Питання 9. Що означає бухгалтерський запис: Дт 31 Кт 60?
1	Оплачено короткостроковий кредит за рахунок акредитиву
2	Оплачено проценти за користування кредитом
3	Зараховано кредит на поточний рахунок
4	Оплачено заборгованість за рахунок короткострокового кредиту

100	Питання 10. Який складається документ по списанню підзвітних сум
1	Виписка банку
2	Журнал – ордер №3А
3	Видатковий касовий ордер
4	Звіт про використання коштів
5	Акт

100	Питання 11. Нарахування дивідендів при обліку інвестицій за методом участі в капіталі здійснюється:
1	У відсотках до справедливої вартості записом Д373 К731
2	У відсотках до номінальної вартості записом Д373 К731
3	У відсотках до справедливої вартості записом Д373 К14
4	У відсотках до справедливої вартості записом Д373 К14

100	Питання 12. Оприбутковано готівкову виручку від реалізації
1	Дт 30 Кт 70
2	Дт 31 Кт 70
3	Дт 30 Кт 372
4	Дт 30 Кт 37

100	Питання 13. Якою бухгалтерською проводкою потрібно відобразити господарську операцію: “Утримано із заробітної плати підзвітної особи раніше видана і не повернена своєчасно сума авансу”?
1	Дт 30 Кт 372
2	Дт 372 Кт 30
3	Дт 661 Кт372
4	Дт 373 Кт 372

Питання 14. Яке слово пропущене в реченні?

Фінансові інвестиції в боргові цінні папери в момент погашення відображаються в обліку за ... вартістю	(у бланку відповідей подати одним словом)
--	---

Питання 15. Яке слово пропущене в реченні?

... - документ, який відображає надходження виробничих запасів на склад або їх видачу зі складу	(у бланку відповідей подати одним словом)
---	---

Питання 16. Вказати кореспонденцію рахунків по такій операції: списано мінеральні добрива, які внесено під цукрові буряки

100	Питання 17. При зростанні валютного курсу в момент складання фінансової звітності курсові різниці по 312 субрахунку будуть відображені з використанням субрахунку:
1	714 «Дохід від операційної курсової різниці»
2	733 «Інші доходи від фінансових операцій»
3	945 «Втрати від операційної курсової різниці»
4	Жодної вірної відповіді

Питання 18. Вказати кореспонденцію до кожної із операцій

А. Оприбуткування виявлених при інвентаризації каси лишків	1. Д 64 К 311 2. Д 18 К 36
В. Перерахування податків в бюджет з поточного рахунку	3. Д 301 К 719
С. Одержано довгостроковий вексель в погашення заборгованості постачальнику	

Питання 19. Вкажіть порядок розташування даних засобів чи джерел у класах плану рахунків.

1. Статутний капітал 2. Розрахунки за виплатами працівникам 3. Каса в національній валюті 4. Паливо 5. Будинки та споруди 6. Довгострокові кредити банків.

Питання 20. Якою буде сума річної амортизації автомобіля, якщо його первісна вартість – 58 тис. грн., термін очікуваного використання 8 років, а ліквідаційна вартість – 2 тис. 400 грн.?

(у бланку відповідей вказати цифрою суму в грн.)

Питання 21. Для обліку розрахунків із ким призначено 36 рахунок?

(у бланку відповідей подати одним словом)

75	Питання 22. Журнал – ордер №1 відносно рахунку 30 “Каса” складено за:
1	Кредитовою ознакою
2	Дебетовою ознакою
3	Сальдовою ознакою
4	Дебетово – сальдовою ознакою

75	Питання 23. Принцип автономності полягає у:
1	Можливості самостійно вирішувати виробничі та організаційні поточні проблеми
2	Відокремленні майна підприємства від майна його засновників
3	Самофінансуванні
4	Складання окремого фінансового звіту

100	Питання 24. Грошові документи – це:
1	Національна та іноземна валюта
2	Грошові знаки у вигляді банкнот
3	Оплачені путівки в санаторії, проїзні квитки, поштові марки тощо
4	Облігації

Питання 25. Яке слово пропущене в реченні?

Працівник, який повернувся з відрадження, повинен відзвітувати протягом ... робочих днів	(у бланку відповідей подати однією цифрою)
--	--

8. Методи навчання

За джерелами знань використовуються такі методи навчання: словесні – розповідь, пояснення, лекція; наочні – презентація; практичні – практична робота, наскрізна задача.

За характером логіки пізнання використовуються такі методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

9. Форми контролю

Усний контроль у вигляді індивідуального та фронтального опитування. Письмовий контроль у вигляді модульних контрольних робіт, самостійних письмових робіт, поточного тестування.

10. Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання студента відбувається згідно положення «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 20.02.2015 р. протокол № 6 з табл. 1.

Оцінка національна	Оцінка ЄКТС	Процент студентів, які досягають відповідної оцінки в Європейських університетах	Визначення оцінки ЄКТС	Рейтинг студента, бали
1	2	3	4	5
Відмінно	A	10	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90 – 100
Добре	B	25	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	82 – 89
	C	30	ДОБРЕ – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	74 – 81
Задовільно	D	25	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	64 – 73
	E	10	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії	60 – 63
Незадовільно	FX	–	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно працювати перед тим, як отримати залік (позитивну оцінку)	35 – 59
	F	–	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота	01 – 34

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$.

11. Методичне забезпечення

Конспект лекцій, необхідне методичне забезпечення для проведення практичних занять (методичні рекомендації по виконанню робіт, комплекти завдань для практичних занять, варіанти завдань для самостійної та індивідуальної роботи студентів), різноманітні експрес-тести за різними темами, наочність (презентації), комплекти завдань для проведення 2 модульних контрольних робіт тощо - додаються. Робочий зошит.

12. Рекомендована література

Основна:

1. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16 липня 1999 р. № 996-XIV.

2. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 1-34.

3. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / Ф. Ф. Бутинець. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2009. – 912 с.

4. Огійчук М.Ф. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і допов./ М.Ф.Огійчук, В.Я.Плаксієнко, Л.Г.Панченко та ін.; За ред. проф. М.Ф. Огійчука.- К.: Вища освіта, 2010.-800 с.

5. Сук Л.К., Сук П.Л. Бухгалтерський облік-II: Навч.посіб. для дистанційного навчання.-К.: Університет “Україна”, 2005.-701 с.

6. Сук Л.К., Сук П.Л. Організація бухгалтерського обліку: Підручник.-К.: Каравела, 2009.-624 с.

7. Сук Л.К., Сук П.Л. Фінансовий облік: Навч.посіб. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К.: Знання, 2012. – 647 с.

1. Сук Л.К., Сук П.Л. Фінансовий облік: Навч.посіб. для дистанційного навчання.-К.: Університет “Україна”, 2007.- 454 с.

9. Ткаченко, Н. М. Бухгалтерський (фінансовий) облік, оподаткування і звітність : підручник / Н. М. Ткаченко. – 6-те вид., доповн. і перероб. – К. : Алерта, 2013. – 982 с..

10. Сук Л.К., Сук П.Л. Облік на підприємствах малого бізнесу. – Навч.посібник /Л.К.Сук, П.Л.Сук, О.В. Данілочкіна; за заг. ред. д.е.н. П.Л. Сука. – К.: Каравела, 2012. – 352 с.

Додаткова література:

11. Бухгалтерський облік і фінансова звітність в Україні: Навч.-практ. Посіб./За ред.С.Ф.Голова.-Д.: ТОВ “Баланс-клуб”, 2001.-828 с.

12. Бухгалтерський облік на підприємствах АПК (посібник по застосуванню нормативних документів). За ред. П.Т. Саблука. - К.: ІАЕ, 2001. - 478 с.

13. Голов С.Ф., Єфіменко В.І. Фінансовий та управлінський облік:-К.:ТОВ “Автоінтерсервіс”, 206.-554с.

14. Велш Глен А., Шорт Деніел Г. Основи фінансового обліку / Пер. з англ. О.Мінін, О.Ткач.-К.: Основи, 1999.-943 с.

15. Друри К. Управленческий и производственный учёт: Пер. с англ., Учебник.- М.:ЮНИТИ-ДАНА, 2002.- 1071 с.

16. Кужельний М.В., Лінник В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Підруч. - К.; КНЕУ, 2001. - 334 с.

17. Пушкар М. С. Фінансовий облік : Підручник. – Тернопіль : Карт-бланш, 2007. – 628 с.

18.Сопко В.Бухгалтерський облік: Навч.посіб.-К.:КНЕУ, 2000.-448 с.

19. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник.-К.: Знання, 2010.- 447 с.

13. Інформаційні ресурси

http://portal.rada.gov.ua/	Офіційний портал Верховної ради України
http://www.kmu.gov.ua/control/	Урядовий портал Кабінету міністрів України

http://www.minfin.gov.ua	Міністерство фінансів України
http://www.me.gov.ua	Міністерство економіки України
http://www.zakon.gov.ua	Законопроекти України
www.elibrary.ru	Наукова електронна бібліотека
www.citforum.ru	Електронна бібліотека
Mega. km.ru	Енциклопедії та словники

Конспект лекцій

Тема 1. Завдання і принципи організації бухгалтерського обліку

Облік - це процес, який складається з операцій спостереження, сприйняття, вимірювання та фіксації (реєстрації) фактів, процесів. Спостереження зводяться до визначення змістовної характеристики об'єкта обліку, яку потрібно облічити, тобто до визначення предметної суттєвості об'єкта обліку, вимірювання - до вираження об'єкта обліку у визначених одиницях вимірювання (натуральних, трудових, вартісних), реєстрація - до фіксації даних про предметну суттєвість (властивість) об'єкта обліку, одиниць його виміру та інших характеристик.

Міжнародні стандарти - це документи, що носять характер рекомендацій. Є країни, які застосовують міжнародні стандарти як національні. В Україні, як і в багатьох інших країнах світу, прийняті свої правила (стандарти) обліку.

Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» *національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку і звітності* - нормативний документ, що визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, які не суперечать міжнародним стандартам.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та подання фінансової звітності в Україні та поширюється на всіх юридичних осіб, незалежно від організаційно-правових форм і форм власності, а також на представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, які зобов'язані вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність згідно з чинним законодавством. Законом передбачено:

- 1) державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності з метою захисту інтересів користувачів та удосконалення бухгалтерського обліку та звітності;
- 2) застосування принципів та методів ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які визначаються національними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, що не суперечать міжнародним стандартам
- 3) розробку галузевими міністерствами та іншими органами виконавчої влади методичних рекомендацій щодо застосування національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку відповідно до галузевих особливостей;
- 4) напрямки діяльності Методологічної ради з бухгалтерського обліку тощо.

Згідно Закону «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» підприємствам надано право самостійно визначати окремі моменти щодо порядку ведення обліку на окремих ділянках тобто облікову політику, під якою розуміють сукупність методів і процедур, які використовуються підприємством для складання і подання фінансової звітності.

Під формами бухгалтерського обліку ми розуміємо:

- 1) сполучення різних реєстрів аналітичного і синтетичного обліку;
- 2) їх взаємозв'язок;

3) послідовність і способи облікових записів з метою узагальнення і одержання звітності.

Тема 2. Облік грошових коштів. (Клас 3, рахунки 30, 31,33)

Починається виробничий процес з грошей і закінчується виробничий процес грошима. Вони постійно здійснюють кругообіг у процесі господарської діяльності підприємства і проходять усі його стадії. А, різниця між грошима, отриманими від реалізації і авансованими для виробничої діяльності становить результат господарської діяльності (прибуток або збиток).

Під *грошовими коштами* розуміють готівку, кошти на рахунках в банку та депозити до запитання. Готівка - це валюта України та іноземна валюта.

Завданням нашого курсу є вивченні обліку грошових коштів згідно із законодавством.

Для здійснення готівкових розрахунків підприємство повинно мати касу. Каса - це спеціально обладнане та ізольоване приміщення з сейфом або металевою шафою, спеціальним віконцем для проведення операцій з клієнтами і працівниками, охоронно-пожежною сигналізацією.

Комерційні банки встановлюють для підприємств ліміти залишку готівки в касі з урахуванням режиму і специфіки роботи підприємства. В тому випадку, коли ліміт залишку готівки в касі не встановлено для підприємства - вся наявна готівка на кінець дня має бути здана до банку. Касові операції оформлюють наступними первинними документами:

надходження - прибутковим касовим ордером (форма №КО-1);

видачу - видатковим касовим ордером (форма №КО-2).

Усі надходження і видачі грошей за первинними документами касир облічує в касовій книзі. Синтетичний облік касових операцій ведуть на рахунок 30 «Готівка». Цей рахунок активний, балансовий, призначений для узагальнення інформації про наявність і рух грошових коштів в касі підприємства. Рахунок «Готівка» має наступні субрахунки:

301 «Готівка в національній валюті»

302 «Готівка іноземній валюті».

У відповідності до Положення про ведення касових операцій в Україні всі підприємства, організації, установи незалежно від форми власності та виду діяльності зобов'язані зберігати грошові кошти в банківських установах. Для цього в установах банку відкриваються поточні рахунки. Банки відкривають своїм клієнтам: поточні, позикові, депозитні, бюджетні, інші рахунки й субрахунки.

Для обліку наявності і руху грошових коштів в Плані рахунків призначено рахунок 31 «Рахунки в банках», який має субрахунки:

311 «Поточні рахунки в національній валюті»;

312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»;

313 «Інші рахунки в банку в національній валюті»;

314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті». Банківські операції здійснюються за наступними документами:

- ◇ платіжними дорученнями;
 - ◇ платіжними вимогами-дорученнями;
 - ◇ заявами на акредитив;
- чеками та іншими документами

Підприємства в установах банків відкривають валютні рахунки, при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, операцій на міжбанківському валютному ринку України тощо. Бухгалтерський облік валютних операцій ведеться в національній валюті України (гривнях) з виділенням в аналітичному обліку операцій в іноземній валюті, по кожній валюті окремо. Підставою для відображення цих операцій в бухгалтерському обліку є виписки банку. Для обліку іноземної валюти на рахунках в банку є доцільним відкрити до рахунку 312 „Поточний рахунок в іноземній валюті” наступні аналітичні рахунки:

3121 „Валютний рахунок у країні”

3122 „Валютний рахунок за кордоном”

3123 „Транзитний валютний рахунок”

Методологічні засади обліку операцій в іноземній валюті визначені П(С)БО 21 „Вплив змін валютних курсів”, згідно якого операції в іноземній валюті відображаються при їх первісному визнанні у грошові одиниці.

Тема 3. Облік фінансових інвестицій

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансові інвестиції та її розкриття у фінансовій звітності визначає П(С)БО 12 „Фінансові інвестиції”.

Фінансові інвестиції – це активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку за рахунок відсотків, дивідендів тощо, зростання вартості капіталу або отримання інших вигід для інвестора.

До фінансових інвестицій відносяться:

- Акції;
- Облігації;
- Депозитні сертифікати;
- Казначейські зобов’язання;

Інші цінні папери Розрізняють довгострокові та поточні фінансові інвестиції.

Поточні фінансові інвестиції – це інвестиції на строк, що не перевищує одного року, та які можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент.

Еквіваленти грошових коштів – це короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни їх вартості.

Інвестиції, які не підпадають під визначення поточних інвестицій, класифікуються як довгострокові.

Бухгалтерський облік наявності та руху поточних фінансових інвестицій та еквівалентів грошових коштів, у тому числі депозитних сертифікатів ведеться на

рахунку 35 „Поточні фінансові інвестиції”. Облік фінансових інвестицій до погашення (боргових цінних паперів), якими володіє компанія, відрізняється від обліку інших фінансових інвестицій. До боргових цінних паперів належать облігації, казначейські зобов’язання, депозитні (ощадні) сертифікати. Амортизована собівартість – це собівартість фінансової інвестиції з урахуванням часткового її списання внаслідок зменшення корисності, яка збільшена (або зменшена) на суму накопиченої амортизації дисконту (або премії).

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансові інструменти визначає П(С)БО 13 „Фінансові інструменти”.

Фінансові інструменти в бухгалтерському обліку поділяються на фінансові активи, фінансові зобов’язання, інструменти власного капіталу і похідні фінансові інструменти.

Тема 4. Облік дебіторської заборгованості

Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансових звітах визначає Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість", Норми цього П(С)БО застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами незалежно від форми власності (крім бюджетних установ).

Згідно з П(С)БО 10 дебітори - це юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів. Відповідно дебіторська заборгованість - це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

За терміном погашення розрізняють довгострокову та поточну дебіторську заборгованість.

Поточна дебіторська заборгованість - це сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Довгострокова дебіторська заборгованість - це сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.

Сумнівний борг - поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги щодо якої існує невпевненість її погашення боржником.

Безнадійна дебіторська заборгованість - поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або позовний термін якої минув (строк позовної давності поточної заборгованості становить 3 роки).

Дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги виникає, коли підприємство реалізує товари в кредит, тобто з відстроченням платежу.

Для бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості використовується рахунок 36 "Розрахунки з покупцями та замовниками".

Векселі отримані - це заборгованість за розрахунками з покупцями, замовниками та іншими дебіторами по відвантаженій продукції (товарах), виконаних роботах і наданих послугах, які забезпечені одержаними векселями. Вексель — це цінний папір, який засвідчує безумовне грошове зобов'язання особи, що видала вексель (векселедавця) сплатити певну суму по настанні установленого терміну на користь власника векселя (векселеутримувача).

У процесі діяльності підприємства виникає поточна дебіторська заборгованість, яка не пов'язана з реалізацією товарів, робіт та послуг. Для обліку розрахунків за поточною дебіторською заборгованістю з різними дебіторами за авансами виданими, нарахованими доходами, за претензіями та іншими операціями використовується рахунок 37 "Розрахунки з різними дебіторами". Для обліку розрахунків за авансами, виданими іншим підприємствам, використовується субрахунок 371 "Розрахунки за виданими авансами". За дебетом субрахунку 371 "Розрахунки за виданими авансами" облічуються суми виданих авансів, а також суми, сплачені за рахунками за виконані роботи по проміжних рахунках. У процесі діяльності підприємства мають місце господарські операції, які пов'язані з видачею грошей підзвітним особам. Службовці отримують грошові кошти на різні цілі - закупівлю запасів, матеріалів, товарів, поїздок у відрядження та ін.

Норми відшкодування витрат на відрядження встановлені постановою Кабінету Міністрів України від 23.04.99 р. № 663 "Про норми відшкодування витрат на відрядження в межах України і за кордон" На субрахунку 373 "Розрахунки за нарахованими доходами" ведеться облік нарахованих дивідендів, відсотків, роялті тощо, які підлягають отриманню. По дебету рахунка відображається нарахування дебіторської заборгованості. по кредиту - її погашення Виникнення розрахунків за претензіями на підприємстві пов'язане з нестачею товарів при постачанні, отриманням товарів невідповідної якості, помилковим списанням банком грошових коштів з розрахункового рахунка та ін.

Розрахунки за претензіями облічуються на субрахунку 374 Бухгалтерський облік розрахунків за відшкодуванням підприємству завданих збитків у результаті нестач і втрат від псування цінностей, нестач та розкрадання грошових коштів, якщо винуватця виявлено, здійснюється на субрахунку 375 "Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків" На субрахунку 377 "Розрахунки з іншими дебіторами" ведеться облік дебіторської заборгованості, яка не знайшла свого відображення на інших рахунках та субрахунках, а саме: усі види розрахунків з працівниками (крім розрахунків з оплати праці та з підзвітними особами), розрахунки за орендними операціями, розрахунки, пов'язані зі здійсненням спільної діяльності, розрахунки з реалізації необоротних активів та запасів (крім реалізації, пов'язаної з основною діяльністю) та інші розрахунки.

Довгострокова дебіторська заборгованість відображається в Балансі у складі необоротних активів.

Поточна дебіторська заборгованість відображається в Балансі у складі оборотних активів.

Тема 5. Облік довгострокових і поточних зобов'язань

Зобов'язання виникають у наслідок здійснення підприємством господарських операцій, пов'язаних з отриманням кредитів, а також товарів і послуг з відстроченням платежу. Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та розкриття її у фінансовій звітності визначаються П(С)БО 11 «Зобов'язання».

Зобов'язання - це заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди. Зобов'язання виникає при отриманні активу, укладанні підприємством невідмовної угоди про придбання відповідного активу.

Відповідно до П(С)БО 11 з метою бухгалтерського обліку зобов'язання поділяються на:

- довгострокові;
- поточні;
- забезпечення;

непередбачені зобов'язання Поточні зобов'язання відображаються в Балансі за сумою погашення.

Сума погашення - це дисконтована сума грошових коштів або їх еквівалентів, що, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язання у процесі звичайної діяльності підприємства Потенційні зобов'язання поділяються на забезпечення та непередбачені зобов'язання. **Кредит** - це надання банком грошових коштів юридичним та фізичним особам у тимчасове користування на визначених умовах. Банківський кредит надається суб'єктам кредитування всіх форм власності на комерційній договірній основі за умови дотримання принципів:

Облік розрахунків за довгостроковими позиками банків та іншими залученими позиковими коштами ведеться на рахунку 50 «Довгострокові позики»

Для узагальнення інформації про стан розрахунків за поточними зобов'язаннями, які переведені зі складу довгострокових при настанні строку погашення протягом 12 місяців з дати балансу призначено рахунок 61 «**Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями**» За кредитом рахунка 61 відображається та частина довгострокових зобов'язань, яка підлягає погашенню протягом 12 місяців з дати балансу, за дебетом - погашення поточної заборгованості, її списання, тощо.

Інші довгострокові фінансові зобов'язання - сума довгострокової заборгованості підприємства щодо зобов'язань із залученням позикових коштів (крім кредитів банків), на які нараховуються відсотки. Наприклад, довгострокові облігації та довгострокові векселі видані. До інших довгострокових зобов'язань належать довгострокові зобов'язання з оренди та зобов'язання з іншими дебіторами і кредиторами, заборгованість за якими не є поточними зобов'язаннями (відстрочена згідно законодавства заборгованість з податків,

зборів та обов'язкових платежів тощо). Облік розрахунків з постачальниками і підрядчиками ведуть на рахунку **63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками»**. Цей рахунок активно-пасивний, який може мати одночасно два сальдо.

Розрахунки з постачальниками і підрядниками ведуть на підставі первинних документів: рахунків-фактур, накладних, рахунків, актів прийняття робіт, послуг, товарно-транспортних накладних, податкових накладних, документів транспортних підприємств, розрахункових документів про сплату мита, зборів і податків. Заборгованість перед постачальниками може сплачуватись шляхом безготівкових або готівкових розрахунків. Короткострокові кредити банків - це сума поточних зобов'язань підприємства перед банками за отриманими від них позиками.

На рахунку 60 «Короткострокові позики» ведеться облік короткострокових кредитів банків та позик, термін погашення яких минув. Облік векселів, виданих на строк менше одного року або тривалості операційного циклу ведеться на рахунку 62 «Короткострокові векселі видані», до якого передбачені субрахунки в національній та іноземній валюті.

Нарахування і сплата й облік податків здійснюється згідно з податковим законодавством України. Діюча система оподаткування визначається Законом України «Про систему оподаткування» від 18.02.97р. № 77/97. Під **податком** розуміється законодавчо встановлений державою обов'язковий внесок до бюджету відповідного рівня чи державного цільового фонду з метою формування централізованих ресурсів.

У частині віднесення сплачених податків і зборів за рахунок відповідних джерел в бухгалтерському обліку можна виділити такі групи:

- 1) за рахунок прибутку - в дебет рахунка 98 «Податки на прибутки»;
- 2) за рахунок покупців - в дебет рахунка 70 «Доходи від реалізації»;
- 3) за рахунок виробництва - в дебет рахунків 91, 92, 93;
- 4) за рахунок оплати праці - в дебет рахунка 66 «Розрахунки з оплати праці»

Нарахування податків записують в кредит рахунка 64 «Розрахунки за податками і платежами». При сплаті, списанні податків - дебет рахунка 64 і кредит рахунка 31.

Облік розрахунків по страхуванню ведеться на рахунок 65 «Розрахунки за страхуванням». По кредиту якого відображаються нараховані зобов'язання за страхуванням, а також одержані від органів страхування кошти, по дебету - погашення заборгованості та витрачання коштів на підприємстві. Для узагальнення інформації про розрахунки з учасниками та засновниками підприємства, що пов'язані з розподілом прибутку (дивіденди тощо), призначений рахунок 67 «Розрахунки з учасниками». Інші поточні зобов'язання - суми зобов'язань, які не можуть бути включені до інших статей, наведених у розділі «Поточні зобов'язання».

Облік таких зобов'язань ведеться на рахунку 68 «Розрахунки за іншими операціями»

Тема 6: Облік праці та її оплати праці.

Відповідно до Закону України «Про оплату праці» **заробітна плата** - це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівнику за виконану роботу. Нарахування, виплата та облік заробітної плати має проводитись згідно чинного законодавства, нормативних та інструктивних матеріалів, які регулюють трудові відносини. Форми і системи оплати праці - перелік певних понять і правил за допомогою яких устанавлюється залежність оплати праці від фактичних результатів (витрат) праці. Оскільки основними вимірниками фактичних витрат праці є або кількість виготовленої продукції, або кількість відпрацьованого працівником часу, то звідси основними формами оплати праці є **відрядна і погодинна**.

Правильність і точність розрахунків з оплати праці залежить від якості оформлення первинних документів з обліку:

- * особового складу працівників;
- * використаного часу;
- * обсягу виконаних робіт.

Облік робочого часу здійснюється за допомогою *табеля*, де відображається час, відпрацьований кожним працівником, неявка на роботу із зазначенням причин. Для категорій працівників, праця яких оплачується погодинно, табель є основним документом для нарахування заробітної плати.

При відрядній формі оплати праці даних табеля недостатньо. Нарахування заробітної плати залежить від обсягу виконаних робіт і відрядних розцінок.

Нарахована оплата праці в первинних документах в подальшому обліковому процесі повинна бути нагромаджена по двох напрямках:

- 1) по кожному працівнику - для організації розрахунків по оплаті праці;
- 2) по об'єктах обліку - для віднесення сум оплати праці по конкретних об'єктах;

Із заробітної плати утримують: прибутковий податок, збори - в Пенсійний фонд, Фонд соціального страхування, фонд соціального страхування на випадок безробіття, своєчасно не повернуті суми підзвітними особами, по виконавчих листах та інші. Аліменти утримують після утримання із доходу податків. Облік розрахунків по оплаті праці ведуть на рахунку 66 «Розрахунки з за виплатами працівникам», який має три субрахунки.

Тема 7: Облік запасів.

1

Методологічні засади формування інформації про запаси у бухгалтерському обліку та розкриття її у фінансовій звітності визначає П(С)БО 9 «Запаси». Запаси визнаються активом якщо існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням та їх вартість може бути достовірно визначена.

Норми П(С)БО 9 «Запаси» не поширюються на такі запаси:

- * незавершені роботи за будівельними контрактами, включаючи контракти з надання послуг, що безпосередньо пов'язані з ними;
- * фінансові активи (цінні папери, що утримуються з метою продажу тощо);

* молодняк тварин і тварини на відгодівлі, продукцію сільського і лісового господарства, корисні копалини, якщо вони оцінюються за чистою вартістю реалізації відповідно до інших положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Запаси зараховуються на баланс за первісною вартістю (собівартістю), яка визначається залежно від шляхів надходження запасів.

Первісною вартістю запасів, що придбані за плату, є **собівартість** Первісною вартістю запасів, що виготовляються власними силами підприємства, визнається **собівартість їх виробництва**, яка визначається П(С)БО 16 «Витрати».

Первісною вартістю запасів, що внесені до статутного капіталу підприємств, запасів одержаних підприємством безоплатно визнається їх **справедлива вартість**.

П(С)БО 9 «Запаси» передбачені наступні методи оцінки руху запасів:

- * ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів;
- * середньозваженої собівартості;
- * собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО);
- * нормативних затрат;
- * ціни продажу.

Відповідно до П(С)БО 9 запаси відображають в бухгалтерському обліку і звітності за найменшою із двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації.

Документальне оформлення оприбуткованих матеріальних цінностей залежить від джерел їх надходження на підприємство. ТМЦ, що надходять від постачальників, супроводжуються такими документами: товарно-транспортними накладними, рахунками-фактурами, рахунками, накладними, платіжними вимогами-дорученнями, свідоцтвами якості та іншими документами, що підтверджують кількість вантажу, посвідчення постачальника і порядок розрахунків.

Для зберігання матеріальних цінностей в підприємствах створюють складське господарство, до якого включають центральний склад, де знаходяться основні запаси матеріалів та склади у виробничих підрозділах для поточних потреб.

На підставі оформлених в установленому порядку первинних прибуткових і видаткових документів завідуючий складом повинен в той же день зробити записи в картки (книгу) складського обліку про надходження та видачу матеріалів, вивести залишок на кінець дня. Для синтетичного обліку ТМЦ призначені рахунки класу **2 «Запаси»**. Це активні рахунки, по дебету яких відображають залишок та надходження запасів, а по кредиту їх вибуття.

Інвентаризація - це перевірка в натурі наявності та стану матеріальних запасів та вкладень підприємства, розрахунків і зобов'язань і звірка фактичної наявності з даними бухгалтерського обліку.

Тема 8: Облік необоротних активів.

Необоротними є активи, що з певною метою тривалий час утримуються підприємством.

До складу необоротних активів входять основні засоби, інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції, довгострокова дебіторська заборгованість, відстрочені податкові активи, інші необоротні активи.

Основні засоби та інші необоротні матеріальні активи - це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товару, надання послуг, для здавання в оренду іншим особам або здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій. Нематеріальний актив - немонетарний актив, який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований та утримується підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи для надання в оренду іншим особам.

Необоротні активи визнаються (як і активи взагалі), якщо:

- існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з використанням цих активів;

їх вартість може бути достовірно визначена. Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби та інші необоротні матеріальні активи визначає П(С)БО 7 «Основні засоби». Одиницею обліку основних засобів є інвентарний об'єкт. Кожному з яких присвоюють інвентарний номер, що зберігається за об'єктом протягом всього перебування в господарстві.

Аналітичний облік основних засобів можна проводити в інвентарних картках, в книзі обліку основних засобів, інвентаризаційних описах. Обліковують основні засоби на рахунку 10 «Основні засоби». Це активний матеріальний рахунок по дебету якого відображають наявність та надходження об'єктів основних засобів, а по кредиту їх вибуття.

Рахунок 11 «Інші необоротні матеріальні активи» призначено для обліку та узагальнення інформації про наявність та рух інших необоротних матеріальних активів, які не відображені у складі об'єктів обліку на рахунку 10 «Основні засоби».

Аналітичний облік необоротних матеріальних активів ведеться по кожному об'єкту. Оскільки необоротні активи приносять підприємству економічні вигоди протягом кількох років, необхідно розподілити вартість цих активів між звітними періодами для забезпечення відповідності доходів і витрат.

Амортизація - це систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації). Метод амортизації обирається підприємством самостійно з урахуванням очікуваного способу отримання економічних вигід від його використання та норм П(С)БО 7.

Об'єкт основних засобів вилучається з активів (списується з балансу) у разі його вибуття внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом.

Методологічні засади відображення орендних операцій у бухгалтерському обліку і розкриття їх у фінансовій звітності визначені П(С)БО 14 «Оренда».

Норми цього П(С)БО поширюються на всі види оренди, крім:

- орендних угод, пов'язаних з розвідкою та використанням природних ресурсів (за винятком оренди земельних ділянок);
- угод щодо використання авторських і суміжних з ними прав;
- угод щодо оренди цілісних майнових комплексів.

Капітальні інвестиції - це сукупність витрат на придбання або створення матеріальних і нематеріальних необоротних активів.

За економічним змістом вони являють собою джерело простого та розширеного відтворення.

Для узагальнення інформації про наявність та рух нематеріальних активів призначений рахунок 12 «Нематеріальні активи».

Аналітичний облік по рахунку 12 ведеться по видах та окремих інвентарних одиницях нематеріальних активів в інвентарних картках або спеціальній книзі.

Нарахування амортизації нематеріальних активів здійснюється протягом строку їх корисного використання, який встановлюється підприємством при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс), але не більше 20 років. Метод амортизації нематеріального активу обирається підприємством самостійно, виходячи з умов отримання майбутніх економічних вигод. Якщо такі умови визначити неможливо, то амортизація нараховується із застосуванням прямолінійного методу.

Тема 9. Облік власного капіталу та забезпечення зобов'язань.

Власний капітал визначається як частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Власний капітал є основним початковим та умовно безстроковим джерелом фінансування господарської діяльності підприємства, а також джерелом погашення збитків підприємства, він є одним з найвагоміших показників, що використовуються при оцінці фінансового стану підприємства, оскільки показує як ступінь фінансової самостійності підприємства. Залежно від джерела формування власний капітал можна поділити на вкладений капітал і накопичений капітал.

Власний капітал відповідно включає такі основні елементи:

- * Статутний капітал;
- * Додатковий вкладений капітал;
- * Інший додатковий капітал;
- * Резервний капітал;
- * Нерозподілений прибуток (непокритий збиток).

До коригуючих показників власного капіталу відносяться:

- Неоплачений капітал
- Вилучений капітал.

Статутний капітал - це зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників).

Бухгалтерський облік статутного капіталу починається з дня реєстрації підприємства в державному реєстрі суб'єктів підприємницької діяльності і

закінчується днем вибуття підприємства з державного реєстру Облік статутного капіталу здійснюється на рахунку 40 «Статутний капітал».

За кредитом рахунка відображається збільшення статутного капіталу, а за дебетом - його зменшення.

Пайовий капітал - це сукупність коштів фізичних і юридичних осіб, добровільно розміщених у товаристві для здійснення його господарсько-фінансової діяльності. Згідно «Інструкції про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» рахунок 41 «Пайовий капітал» призначено для обліку і узагальнення інформації про суми пайових внесків членів споживчого товариства Рахунок 42 «Додатковий капітал» призначено для узагальнення інформації про суми на які вартість реалізації випущених акцій перевищує їх номінальну вартість, а також суми дооцінки активів та вартість необоротних активів, безкоштовно отриманих від інших осіб та інші види додаткового капіталу.

Розподіляючи прибуток, акціонерне товариство повинне дотримуватись чинного законодавства, яким визначено, що товариство повинне створити резервний (страховий) капітал у розмірі, передбаченому його установчими документами, але не менше 25% відрозміру його статутного капіталу. Розмір щорічних відрахувань до резервного капіталу визначають установчими документами товариства в розмірі не менше 5% прибутку після сплати податку на прибуток.

Облік резервного капіталу здійснюють на рахунку 43 «Резервний капітал», який призначений для узагальнення інформації про стан та рух резервного капіталу підприємства, створеного відповідно до чинного законодавства та установчих документів, за рахунок нерозподіленого прибутку.

Акціонерне товариство може викуповувати в акціонера акції, що належать йому для:

- * наступного перепродажу; розповсюдження серед своїх працівників; анулювання.

Неоплачений капітал - це сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу.

Для узагальнення інформації про зміни в складі неоплаченого капіталу підприємства призначений рахунок 46 «Неоплачений капітал».

Однією з найважливіших складових частин власного капіталу господарського товариства є нерозподілений прибуток.

Нерозподілений прибуток - це частина чистого прибутку товариства, не виплачена у вигляді дивідендів його акціонерам.

Нерозподілений прибуток поділяється на асигновану й неасигновану частини:

- * асигнована частина (або авторизований нерозподілений прибуток) має певне цільове призначення (фінансування розвитку компанії, проведення цільових програм тощо);

- * неасигнована частина (неавторизований нерозподілений прибуток) не має конкретного призначення.

Для обліку і узагальнення інформації про рух коштів, які за рішенням підприємства резервуються для забезпечення майбутніх витрат і платежів і включаються до витрат поточного періоду, застосовується рахунок 47 «Забезпечення майбутніх платежів».

До складу інших забезпечень також належать страхові резерви, які облічуються на рахунку 49 «Страхові резерви». Цей рахунок використовують підприємства, які відповідно до законодавства є страхувачами і у встановленому порядку формують страхові резерви.

Облік наявності та руху коштів, отриманих для здійснення заходів цільового призначення (в тому числі отримана гуманітарна допомога) ведуть на рахунку 48 „Цільове фінансування і цільові надходження” Облік наявності та руху коштів, отриманих для здійснення заходів цільового призначення (в тому числі отримана гуманітарна допомога) ведуть на рахунку 48 „Цільове фінансування і цільові надходження”.

Тема 10. Облік доходів витрат і фінансових результатів.

Для визначення фінансового результату діяльності підприємства за звітний період необхідно порівняти доходи, одержані за цей період і витрати, понесені для одержання цих доходів. При цьому необхідно дотримуватись принципів визнання доходів і витрат, а саме: нарахування; відповідності; періодичності. **Доходи** - збільшення економічних вигід у вигляді надходжень активів або зменшення зобов'язань, які приводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників)

***Прибуток** - перевищення доходів звітного періоду над витратами звітного періоду.*

***Збиток** - перевищення витрат звітного періоду над доходами звітного періоду.*

Операційною є основна діяльність підприємства та інша діяльність, що не є фінансовою чи інвестиційною діяльністю.

***Основна діяльність** - це операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), які є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частину доходу.*

Діяльність з виробництва чи реалізації продукції може починатись в одному періоді, а закінчуватись в іншому, тому важливо для визначення результату діяльності застосовувати принципи нарахування та відповідності.

Облік доходів операційної діяльності ведеться на рахунках 70 «Доходи від реалізації», 71 «Інший операційний дохід».

Для обліку собівартості реалізованої продукції, робіт і послуг призначено рахунок 90 «Собівартість реалізації».

За дебетом цього рахунка відображається виробнича собівартість реалізованої продукції, робіт, послуг, нерозподілені постійні загальновиробничі витрати, понаднормовані виробничі витрати, фактична собівартість реалізованих товарів (без торгових націнок), за кредитом - списання в порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати».

Адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати не включаються до складу виробничої собівартості готової та реалізованої продукції, тому інформація про них узагальнюється на рахунках витрат звітного періоду - 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності». Доходи від фінансових операцій включають: дохід від участі в капіталі та інші фінансові доходи.

Дохід від участі в капіталі - це дохід від фінансових інвестицій, які облічуються методом участі в капіталі.

Для обліку доходів від участі в капіталі застосовується рахунок 72 «Дохід від участі в капіталі». Якщо результатом діяльності підприємства, інвестиції в яке облічуються за методом участі в капіталі, є збиток, то свою долю збитків інвестор відображає на відповідному субрахунку рахунку 96 «Втрати від участі в капіталі». До інших фінансових доходів відносять (рахунок 73 «Інші фінансові доходи») доходи, одержані від фінансових інвестицій (крім доходів, які відображаються за методом участі в капіталі), дивіденди, відсотки, амортизація дисконту за інвестиціями в боргові цінні папери.

Облік фінансових витрат ведеться на рахунку 95 «Фінансові витрати» в розрізі субрахунків. Для обліку доходів і витрат від іншої звичайної діяльності призначені рахунки 74 «Інші доходи» і 97 «Інші витрати».

Тема 11. Фінансова звітність - порядок складання і подання (2 год.)

Мета, склад і принципи підготовки фінансової звітності визначено НП(С)БО1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Бухгалтерська звітність - звітність, що складається на підставі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб певних користувачів. Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства.

Фінансова звітність складається з: балансу, звіту про фінансові результати, звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал і приміток до річної звітності.

Звітним періодом для подання фінансової звітності є календарний рік. Проміжна (місячна, квартальна) звітність, яка охоплює певний період, складається наростаючим підсумком з початку звітного року. Вона включає баланс і звіт про фінансові результати.

Фінансова звітність подається органам, до сфери управління яких належать підприємства, трудовим колективам на їх вимогу, власникам (засновникам) відповідно до установчих документів, а також згідно із законодавством - іншим органам і користувачам, зокрема органам державної статистики.

Квартальна фінансова звітність подається підприємствами не пізніше 25 числа місяця, що настає за звітним кварталом, а річна - не пізніше 20 лютого наступного за звітним року.

Зміст і форма балансу та загальні вимоги до розкриття його статей визначені НП(С)БО1. Метою складання балансу є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства на

звітну дату Бухгалтерський Баланс складається на основі бухгалтерських записів, які підтверджені первинними документами. Перед складанням Балансу необхідно звірити дані на аналітичних рахунках з даними на відповідних синтетичних рахунках - звіряються початкові та кінцеві сальдо та обороти за звітний період. Статті Балансу повинні бути узгодженими та дорівнювати залишкам на аналітичних і синтетичних рахунках у Головній книзі на кінець звітного періоду.

Метою складання Звіту про рух грошових коштів є надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни, що відбулись у грошових коштах підприємства.

Метою складання Звіту про власний капітал є розкриття інформації про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду. Звіт про власний капітал доповнює інформацію про фінансовий стан підприємства та зміни між датами балансу, яка дана в інших звітах.

Примітки до фінансових звітів - це сукупність показників і пояснень, яка забезпечує деталізацію і обґрунтованість статей фінансових звітів, а також інша інформація, розкриття якої передбачено відповідними положеннями (П(С)БО).

Примітки подаються підприємствами лише у складі річного звіту у вигляді уніфікованої таблиці, як додаток до річного звіту.